

Vergaderjaar 2013–2014

33 997

Vliegramp MH17

Nr. 10

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN, VAN VEILIGHEID EN JUSTITIE EN VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 14 augustus 2014

Hierbij bieden wij u, mede namens de Minister-President en in overeenstemming met de toezegging om uw Kamer regelmatig te informeren over de nasleep van de ramp met Malaysia Airlines vlucht MH17, nadere informatie aan over de stand van zaken. Op 11 augustus jl. bent u ook reeds tijdens het Technisch Overleg mondeling geïnformeerd over het verloop van de repatriëringsmissie.

De inspanningen blijven onverminderd gericht op de drie eerder door het kabinet geformuleerde doelstellingen: 1. repatriëring van de lichamen en persoonlijke bezittingen, 2. onderzoek naar de toedracht van de ramp en 3. strafrechtelijk onderzoek.

In uw verzoek van 11 augustus jl. is gevraagd de Tweede Kamer te informeren over de uitkomst van de hoog ambtelijke bijeenkomst die vandaag in Brussel plaatsvindt en de impact van de Russische sancties. Hierover zal uw Kamer op korte termijn separaat geïnformeerd worden.

Op 6 augustus jl. ontving uw Kamer reeds een brief van de Minister van Buitenlandse Zaken over EU-sancties tegen Rusland (Kamerstuk 21 501-20, nr. 902). Op 11 augustus jl. ontving uw Kamer een brief over sancties door Rusland op het gebied van land- en tuinbouw van de Minister en Staatssecretaris van Economische Zaken, mede namens de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (Kamerstuk 21 501-20, nr. 903).

Nabestaandenzorg en consulaire aspecten

De zorg voor nabestaanden blijft in deze zware tijd een belangrijk aandachtspunt voor het Kabinet. Op dit moment dragen de familierechercheurs de primaire zorg voor de nabestaanden. Zij vormen de intermediair tussen het Landelijk Team Forensische Opsporing (LTFO) en de nabestaanden en informeren hen op het moment dat een lichaam is

geïdentificeerd. Normaal gesproken dragen de familierechercheurs na een proces van identificatie die zorg over aan Slachtofferhulp Nederland, maar de familierechercheurs blijven in beeld zolang het strafrechtelijk onderzoek door het Openbaar Ministerie loopt en zolang de nabestaanden dat willen. Er is goed overleg tussen beide partijen. Uitgangspunt is dat de zorg nu en op de langere termijn (mogelijk tot jaren na de ramp) zo goed mogelijk aansluit bij de specifieke wensen van de nabestaanden, dat zoveel mogelijk «zorg op maat» wordt geboden, in overleg met de nabestaanden zelf. Op donderdag 14 augustus heeft overleg plaatsgevonden tussen de Minister van Veiligheid en Justitie en vertegenwoordigers van Slachtofferhulp Nederland, stichting Impact en de coördinator van familierechercheurs, ten einde hen bij te praten over de zorg aan nabestaanden, processen zo goed mogelijk op elkaar aan te laten sluiten en te borgen dat de nabestaanden zo goed mogelijk worden bijgestaan, nu en in de toekomst.

Ten behoeve van de nabestaanden van de slachtoffers met de Nederlandse nationaliteit of met vaste woon- of verblijfplaats in Nederland, zal het Openbaar Ministerie bij de rechtbank voor al deze slachtoffers afzonderlijk verzoeken om een verklaring van het overlijden. Dit verzoekschrift gaat voor elk slachtoffer gepaard met instemmings- en afstandsverklaringen van al de nabestaanden die daar juridisch voor in aanmerking komen. Deze week zullen de eerste beschikkingen worden afgegeven door de rechtbank voor de zaken waarin de instemmings- en afstandsverklaringen zijn binnengekomen. Bij de procedure zal uiteraard door het Openbaar Ministerie en de rechtbank grote zorgvuldigheid worden betracht. De ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente Den Haag maakt van de beschikking van de rechtbank een akte van inschrijving op, die hij in het register van overlijden opneemt. Deze akte van inschrijving geldt als een regulier opgemaakte overlijdensakte.

Voor de slachtoffers die niet de Nederlandse nationaliteit hadden noch in Nederland woonden, wordt in samenspraak met de betrokken ambassades geprobeerd om een zo min mogelijk belastende procedure voor de nabestaanden te vinden voor de inschrijving van het overlijden in de daarvoor bestemde buitenlandse registers.

De nabestaanden van de slachtoffers van MH17 krijgen een bedrag van € 38.000,- per overledene. Dit bedrag is bedoeld als voorschot op een eventuele schadevergoeding. Eerder was al een bedrag van € 3.700,- aangeboden als financiële ondersteuning bij de eerste kosten. De definitieve schadevergoeding wordt later vastgesteld. Omdat het nog heel lang kan duren voordat het definitieve bedrag bekend is, wordt nu alvast dit voorschot beschikbaar gesteld.

De Ministeriële Commissie Crisisbeheersing (MCCb) wordt geïnformeerd over de voortgang van de Vervolgfase MH17. Daarbij wordt er vanuit gegaan dat de crisisstructuur intact blijft, zolang deze fase niet is afgerond. In de vervolgfase wordt nauw samengewerkt tussen gemeenten, de ministeries van Veiligheid en Justitie, Algemene Zaken, Volksgezondheid, Welzijn en Sport, en Buitenlandse Zaken, maar ook met Slachtofferhulp Nederland, Stichting Impact en de familierechercheurs van de politie.

Het noodnummer (070 348 7770) is nog steeds open. Het aantal telefoontjes is op dit moment zeer gering.

Identificatieproces in Nederland

Zoals toegelicht door de korpschef tijdens de technische briefing op 11 augustus, loopt het identificatieproces tot op heden goed. Eind augustus kan het kabinet op basis van de koppeling tussen unieke DNA-profielen en het verkregen DNA-materiaal, een goede indicatie geven van het aantal slachtoffers dat uiteindelijk kan worden geïdentificeerd op basis van de stoffelijke resten die nu in Hilversum zijn. Zo komt er steeds meer inzicht in het aantal slachtoffers dat is gerepatriëerd tot het moment dat de missie werd opgeschort. Er bestaat een kleine kans, op basis van ervaringen met eerdere vliegtuigrampen en de omstandigheden ter plaatse, dat alle slachtoffers uiteindelijk kunnen worden geïdentificeerd.

Interim- missie Kiev en Kharkiv

Met het staken van de repatriëringsmissie is nog geen einde gekomen aan onze inspanningen in Oekraïne. Het blijft van belang dat de lokale bevolking wordt aangemoedigd en de mogelijkheid heeft stoffelijke overschotten en persoonlijke bezittingen over te dragen. De inzet van het kabinet is dat wordt teruggekeerd naar de rampplek om in ieder geval de repatriëring voort te kunnen zetten. Ook in het kader van de twee onderzoeken (onderzoek naar toedracht en strafrechtelijk onderzoek) wordt dan bekeken of wrakstukken van het vliegtuig kunnen worden geborgen.

Met de interim aanwezigheid blijven vijftien politiemensen, twee vertegenwoordigers van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en zes militairen in Oekraïne, waarmee een adequate presentie in Kiev en Kharkiv is gewaarborgd. Het team is versterkt met vijf Australiërs en twee Maleisiërs en blijft daarmee een internationale inspanning. Deze inspanningen zullen worden aangestuurd en gecoördineerd door Defensie. De Head of Mission, de heer Aalbersberg, blijft voorlopig aan. In deze interim fase is tevens een acting Head of Mission aangesteld. Op woensdag 13 en donderdag 14 augustus zijn beiden in Kiev en Charkov aanwezig geweest om de interim overdracht mogelijk te maken.

De interim missie is het eerste aanspreekpunt voor de lokale bevolking aangaande repatriëring van eventueel gevonden stoffelijke overschotten en persoonlijke bezittingen. Daarnaast ondersteunt het, indien gewenst, vervolgonderzoeken en de eventuele berging van vliegtuigrestanten van vlucht MH-17. De presentie waarborgt de voorbereidingen om de missie op de rampplek voort te zetten mocht de veiligheidssituatie dit toelaten. Nederland kan dan haar capaciteiten in korte tijd uitbreiden om het werk daar te hervatten.

Nederlandse inspanningen ter plaatse

De ambassade in Kiev heeft de centrale overheid verzocht te assisteren bij het leggen van de relevante lokale contacten. Contacten met instanties in gebieden die niet onder centrale overheidscontrole zijn, lopen via de OVSE.

Het missieteam benadert de bevolking in het rampgebied actief via pers, radio, televisie, sociale media en overheidskanalen. Via het Oekraïense noodnummer 101 en de speciaal daarvoor beschikbaar gestelde telefonische meldpunten bij de ambassade in Kiev en het team in Kharkiv kunnen mensen informatie geven over vondsten van stoffelijke overschotten en persoonlijke bezittingen.

Op 6 augustus jl. zijn door missieteams ter plekke de eerste flyers in het gebied uitgedeeld, waarin de lokale bevolking van de rampplek wordt opgeroepen informatie over gevonden stoffelijke overschotten en persoonlijke bezittingen te delen. Op 9 augustus zijn, in een persconferentie die missiehoofd Aalbersberg in Kharkiv gaf, de drie telefonische meldpunten bekendgemaakt. Dit is goed opgepakt door de (Russisch-talige) lokale pers. Een Russische vertaling van zijn verklaring, met de telefoonnummers, is uitgedeeld. In dit verband wordt in oproepen aan de bevolking ook gevraagd of ze bij het voornemen om te oogsten contact opnemen met het missie-team via de telefonische meldpunten. Het team blijft deze oproepen via relevante netwerken, pers en sociale media verspreiden.

Zoekactie lokale vrijwilligers na neerstorten vliegtuig

Op dinsdag 4 augustus is duidelijk geworden dat de zoekactie door lokale burgers na het neerstorten van het vliegtuig in het gebied, is geleid door het districtshoofd rampenbestrijding van het district Grabova. De pro-Russische separatisten speelden hierbij geen directe rol. Met het districtshoofd is op woensdag 5 augustus gesproken, waaruit bleek dat kort na de crash, gedurende vier dagen in het totale rampgebied is gezocht door, naar zijn inschatting, circa 800 lokale mensen. Deze zoekers, waaronder ook mijnwerkers, waren gewend om dit soort werk te doen na lokale incidenten en rampen, bijvoorbeeld na calamiteiten in mijnen. Volgens het districtshoofd is gezocht naar lichamen en delen van lichamen, en in mindere mate naar persoonlijke bezittingen en is alles wat aan (delen van) lichamen is gevonden, in de trein gelegd die later is overgedragen.

Veiligheidsbeeld Oost-Oekraïne

De veiligheidssituatie in Oost-Oekraïne blijft fluïde en onoverzichtelijk. De Oekraïense veiligheidsdiensten en militairen voeren in Oost-Oekraïne, ook in de directe omgeving van de rampplek, een militaire operatie uit. Deze operatie is momenteel geïntensiveerd waarbij de focus ligt op de machtsbases van de pro-Russische separatisten, de steden Donetsk en Loegansk, maar ook op andere strategisch belangrijke gebieden.

De omgeving van de rampplek is voor zowel de Oekraïense strijdkrachten als de pro-Russische separatisten een strategisch belangrijk gebied. Hier vinden momenteel gevechten plaats tussen beide partijen. De Russische militaire activiteiten in het grensgebied houden aan ondanks de terugtrekking van een aantal eenheden. De Russische Federatie heeft nog steeds genoeg slagkracht in het grensgebied geconcentreerd voor het uitvoeren van een beperkte militaire operatie, al dan niet onder humanitaire voorwendselen. Daarnaast zorgt het Russische hulpkonvooi vanwege de gebrekkige coördinatie met Oekraïense autoriteiten en het Internationale Rode Kruis voor additionele spanning. Deze combinatie van factoren maakt dat er sprake blijft van een significante dreiging in het gebied. De veiligheidssituatie in de regio Kharkiv is stabiel; in deze regio is de dreiging tegen het Nederlandse personeel verwaarloosbaar.

De veiligheidssituatie zal de komende periode nog steeds interdepartementaal nauw gemonitord worden waarbij Defensie een leidende en coördinerende rol heeft.

Technisch onderzoek naar toedracht

De Onderzoeksraad voor Veiligheid heeft deze week in een persbericht laten weten dat de Raad het onderzoek naar de toedracht van de

vliegcramp met vlucht MH17 voortzet vanuit Den Haag, nadat het internationale team enkele weken onderzoek heeft verricht in Oekraïne. De Onderzoeksraad is met een liaison vertegenwoordigd op de ambassade in Kiev vanwege de werkafspraken die gemaakt moeten worden met alle betrokken partijen. De Raad verwacht binnen enkele weken een rapport met voorlopige bevindingen op te leveren. In dat rapport staan de eerste feitelijke bevindingen uit het onderzoek gebaseerd op verschillende bronnen. Deze gegevens worden op dit moment met elkaar vergeleken en daarna geanalyseerd.

Strafrechtelijk onderzoek

Na de ramp met vlucht MH17 van Malaysia Airlines heeft het Openbaar Ministerie (OM) een zeer uitgebreid strafrechtelijk onderzoek ingesteld. Binnen het OM is het landelijk parket belast met het onderzoek. Hoofddoel van het strafrechtelijk onderzoek is het vaststellen van de toedracht van de vliegcramp en het achterhalen van de daders. Het is voor zover bekend het grootste strafrechtelijk onderzoek in de Nederlandse geschiedenis. De plaats waar het vliegtuig is neergekomen, is op dit moment weliswaar niet toegankelijk, maar het strafrechtelijk onderzoek blijft volop gaande. Het onderzoek wordt inmiddels geleid door een tiental officieren van justitie en uitgevoerd door ongeveer 200 rechercheurs vanuit verschillende disciplines, waaronder forensische en digitale experts.

Verder heeft Nederland een leidende rol gekregen in de internationale samenwerking met de landen die zijn getroffen door de vliegcramp. Er is sprake van een goede en intensieve samenwerking tussen de justitiële en politieke autoriteiten van de verschillende landen. De komende weken zullen er in dat kader meer internationale bijeenkomsten plaatsvinden.

Internationale contacten

Teneinde de Nederlandse inspanningen met betrekking tot de repatriëring en het technische en strafrechtelijke onderzoek te bevorderen wordt vanuit Nederland op het hoogste politieke niveau contact onderhouden met Oekraïense counterparts. Doel daarbij blijft – conform VN-Veilighedsraadresolutie 2166 – toegang tot de crashsite van de MH17 mogelijk te maken. Dezelfde boodschap wordt continu via internationale kanalen (VN, OVSE, EU en via OVSE voorzitter) bij de Oekraïense autoriteiten afgegeven.

In Kiev vinden in samenspraak met de Australische en Maleisische collega's in aanwezigheid van de OVSE-monitoringsmissie (SMM) reguliere bijeenkomsten plaats met de regering van Oekraïne (vicepremier, Minister van Defensie). Op werkniveau vindt dagelijks intensief overleg plaats met de betrokken overheidsinstellingen en organisaties.

Naast de hierboven genoemde directe en permanente contacten in en met Oekraïne, wordt ook intensief contact onderhouden op regeringsniveau met getroffen landen waarmee wordt samengewerkt. Op 11 augustus jl. ontving de MP zijn Australische collega Tony Abbott om de nasleep van de ramp met de MH17 en de stand van zaken van de repatriëringssmissie te bespreken. Beide regeringsleiders dankten elkaar voor de uitstekende samenwerking op alle niveaus en spraken onder meer af deze nauw te blijven voortzetten.

Daarnaast wordt permanent contact onderhouden – op politiek en ambtelijk niveau – met partnerlanden (met name Duitsland en de VS) en andere internationale organisaties die een rol kunnen spelen bij het

bevorderen van het onderzoek, van veilige toegang tot het gebied, en meer in het algemeen een van vreedzame oplossing van het conflict.

Zoals gemeld in de stand van zakenbrief over de MH17 vliegramp van 1 augustus jl. heeft Nederland de Veiligheidsraad die dag schriftelijk geïnformeerd over Nederlandse en internationale inspanningen in het kader van de implementatie van VN-Veiligheidsraadresolutie 2166. De VNVR heeft niet officieel gereageerd op de brief.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
F.C.G.M. Timmermans

De Minister van Defensie,
J.A. Hennis-Plasschaert

De Minister van Veiligheid en Justitie,
I.W. Opstelten